

УДК 339:65

АНДРУШКІВ БОГДАН,

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри менеджменту підприємницької діяльності Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ВОВК ЮРІЙ,

кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту підприємницької діяльності Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ПОГАЙДАК ОЛЬГА,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ВОВК ІРИНА,

кандидат економічних наук, асистент кафедри менеджменту підприємницької діяльності Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

СТОЙКО ІГОР,

кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту підприємницької діяльності Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ПОГЛЯД ЕКОНОМІСТІВ НА ДЕРЕВО ГЕНЕЗИ НАУКИ "РЕСУРСОНОМІКА"

У статті досліджено взаємозв'язки процесів і явищ, які мають місце в управлінні природними, енергетичними, матеріальними, трудовими, інформаційними та іншими видами ресурсів за їх постійного зменшення. За умови їх нераціонального використання й у контексті розвитку новітньої науки РЕСУРСОНОМІКИ в пропонованому "дереві генези" згадані проблеми набувають особливої актуальності. Кореневу систему "дерева" представляє суспільне підґрунтя, стовбурову конструкцію - наука "Ресурсономіка", а крону - можливі економічні та соціальні ефекти від її функціонування. Координацію процесів, вплив на ресурсономічні явища здійснюють як локальні, так і міжнародно-планетарні інституції. У "дереві генези" ресурсономіка представлена як функціональний механізм у системі суспільних наук, який функціонує і взаємодіє з економікою, екологією, ресурсологією тощо й забезпечує вивчення, організацію та контролювання процесів використання ресурсів на всіх стадіях розширеного відтворення. Запропоновано створення Міжнародного комітету з організації раціонального ресурсокористування при міжнародних інституціях, який повинен координувати ресурсокористування в глобальних масштабах.

Ключові слова: ресурси; економіка; ресурсокористування; ресурсономіка; "дерево генези"; ресурсологія.

Постановка проблеми. Потреба в заснуванні й подальшому розвитку новітньої науки - РЕСУРСОНОМІКИ [1] - обумовлена невідтворюваністю окремих видів природних, енергетичних, матеріальних, трудових, інформаційних та інших видів ресурсів, постійного їх зменшення, фактами нераціонального використання, необхідністю систематизації напрацювань у цій сфері. Урахування здобутків окремих галузей знань, фундаментальних і прикладних наук вимагає розроблення напрямків, механізмів, методів, методик, інструментів управління й координування оптимальним ресурсокористуванням. Власне ці та інші обставини обумовлюють актуальність та своєчасність обраної теми досліджень та необхідність розробки алгоритму й схем взаємодії елементів у системі ресурсокористування та використання ресурсів.

Аналіз літературних джерел у сфері ресурсокористування. Необхідно відзначити, що проблемам ресурсокористування присвячено праці О. М. Алімо-

ва, В. В. Микитенко, Ю. О. Мазіна, Д. Медовза, ряд публікацій науковців Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, серед яких праці Б. М. Андрушківа, Ю. Я. Вовка, О. Б. Погайдак, І. П. Вовк, І. І. Стойка [1-7].

Тим часом за полем зору науковців залишилися особливості взаємодії елементів у системі ресурсокористування та використання ресурсів, а також організаційно-економічний механізм у системі суспільних наук, який функціонує і взаємодіє з економікою, екологією, ресурсологією тощо і забезпечує вивчення, організацію та контролювання процесів використання ресурсів на всіх стадіях розширеного відтворення. Ці обставини обумовлюють глибше вивчення окресленої проблематики, що і є **метою** статті.

Виклад основного матеріалу. Для наочності взаємозв'язків процесів та явищ, що мають місце в цій сфері глобального суспільства, пропонується схема "Дерево генези науки "Ресурсономіка" (рис. 1).

Кореневу систему "дерева" представляє суспільне підґрунтя, стовбурову конструкцію - наука "Ресурсономіка" - і крону - можливі економічні та соціальні ефекти від її функціонування. Координацію процесів, вплив на ресурсономічні явища здійснюють як локальні, так і міжнародно-планетарні інституції.

Крім цього, необхідність вивчення в такому ракурсі згаданої проблематики обумовлюється ще й тим, що в Україні (і в планетарному масштабі) на грані повного виснаження знаходяться невідновлювані поклади будівельних матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів тощо. Неefективно використовуються трудові ресурси, інтелект нації. Працездатне населення країни (за попередніми розрахунками - 7 млн ос.) виїжджає за кордон. В умовах суспільних трансформацій неefективно використовується земля, водні та інші ресурси.

Ситуація з неefективним використанням та збереженням практично всіх видів ресурсів обумовлює необхідність зміни ставлення до цієї сфери життєдіяльності як у масштабах суспільства, так і земної цивілізації загалом та виділення її як окремої наукової категорії.

Як підкреслювалося, заснування науки ресурсоно-

міки в контексті вирішення цієї проблематики використання в усіх цих процесах "дерева генези" має сприяти не лише ефективному ресурсокористуванню, раціональному використанню мінерально-сировинних, трудових, інтелектуальних ресурсів, зменшенню навантаження на навколишнє середовище, зниженню собівартості продукції тощо, а й полегшенню сприйняття її широким загалом [1].

Нами пропонується розглядати ресурсономіку як самостійну суспільну науку, яка як система знань з управління й раціонального використання ресурсів включає підсистеми, що вивчають організацію господарської діяльності на основі ефективного використання обмежених ресурсів і розглядає (у цьому контексті) питання організації та управління виробництвом, розподілом, обміном, збутом і споживанням товарів та послуг.

У свою чергу, у "дереві генези" ресурсономіка представлена як функціональний механізм у системі суспільних наук, який функціонує і взаємодіє з економікою, екологією, ресурсологією тощо й забезпечує вивчення, організацію та контролювання процесів використання ресурсів на всіх стадіях розширеного відтво-

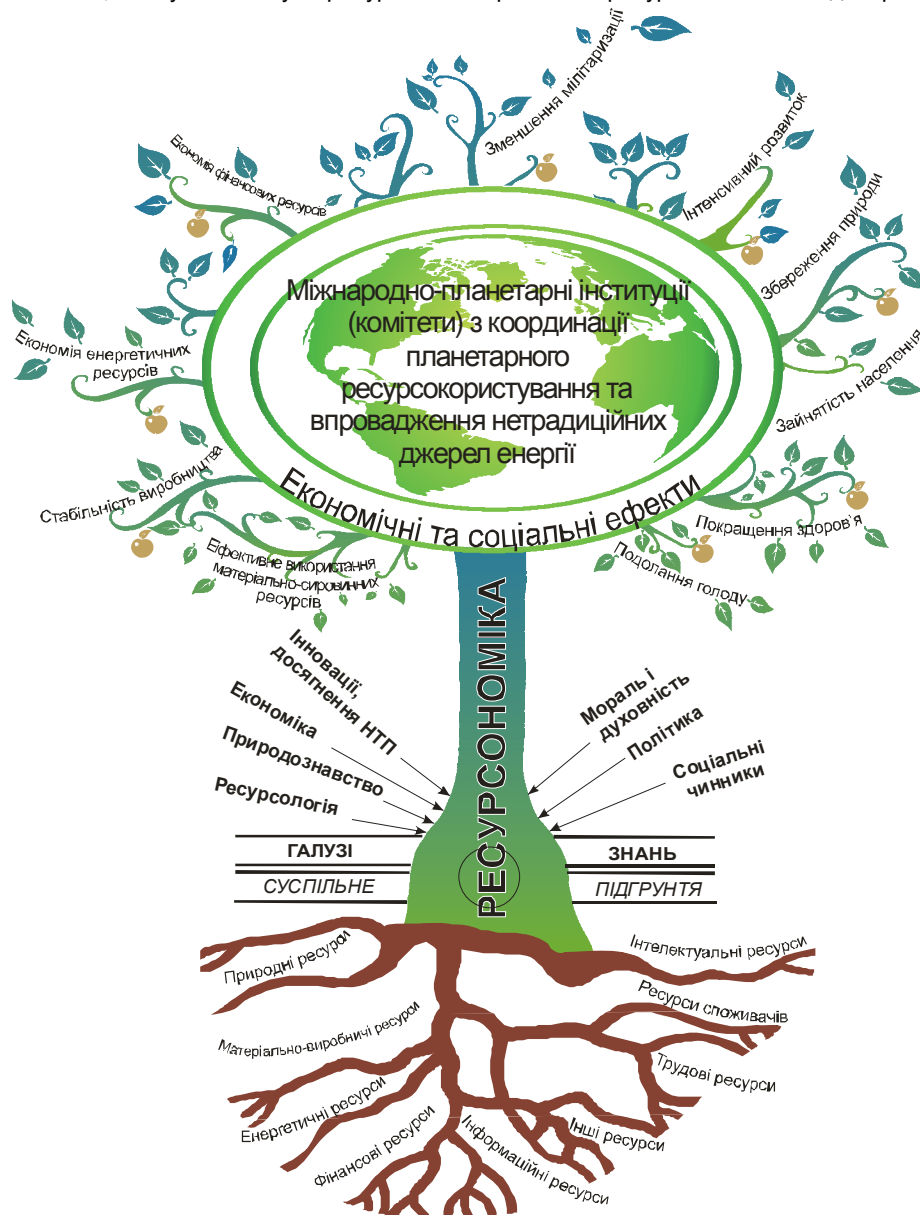

Рис. 1. Дерево генези науки ресурсономіки.

рення. Послідовність цього насамперед полягає в безперервності. У цьому процесі ресурси є матеріальними або енергетичними, інформаційними або фінансовими чинниками виробництва й використовуються відповідно до рівня розвитку продуктивних сил. Оскільки продуктивні сили постійно й безперервно розвиваються, аналогічно змінюється рівень використання ресурсів, у тому числі завдяки ресурсозберігаючим технологіям.

Коріння підживлюється наявними ресурсами: природними, матеріально-виробничими, енергетичними, фінансовими, інформаційними, інтелектуальними, ресурсами споживачів, трудовими та іншими ресурсами.

Основою для дерева ресурсономії служить суспільне підґрунтя із насиченням інноваціями, досягненнями НТП, економікою, природознавством, ресурсологією, моральністю й духовністю, політикою та соціальними чинниками. У результаті утворюється основа для досягнення економічних соціальних ефектів, чим є ресурсономія як стовбур дерева. Вінцем є плоди, які за скеровування міжнародно-планетарних інституцій (комітетів) з координації планетарного ресурсокористування та впровадження нетрадиційних джерел енергії утворюються в кроні дерева. Ними є інтенсивний розвиток суспільного виробництва, збереження природи й довкілля, зайнятість населення, покращення здоров'я людства, подолання голоду, зменшення мілітаризації, економія фінансових та енергетичних ресурсів, стабільність виробництва, ефективне використання матеріально-сировинних ресурсів тощо.

Провідне місце ресурсономії в структурі суспільних наук визначається її функціями, серед яких теоретична, методологічна, пізнавальна, планування, координування, практична, прогностична, критична, ідеологічна.

Тим часом ресурсологія як менеджмент природних ресурсів, на відміну від ресурсономії, розглядає сучасні взаємовідносини між потребами суспільства в природних ресурсах і виникаючими проблемами в процесі їх використання. Ресурсологія дає кваліметричні уявлення про стан природних ресурсів, їх виробничу й соціально-економічну оцінку, розглядає еколого-економічні та інформаційні інструменти управління ресурсокористуванням. Дерево генези науки ресурсономія відображає згадані відмінності.

Висновки

Таким чином, ресурсозбереження в "дереві генези" як процес відображає найбільш суттєві й стійкі взаємозв'язки та взаємозалежності, які безпосередньо торкаються основних сторін виробничо-господарської діяльності на всіх ієрархічних рівнях (загальнодержавному, регіональному й локальному).

Серед чинників ресурсозбереження важливе місце в роботі повинно бути відведено вивченню питань організації виробництва, що забезпечує економічну ефективність використання засобів виробництва, впровадження досягнень науки й техніки, передового досвіду, питань спеціалізації, кооперації виробництва, планування, фінансування господарської діяльності, якості кінцевих результатів діяльності тощо.

Андрушків Богдан,

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, заведуючий кафедрою менеджмента підприємств Тернопольського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Вовк Юрій,

кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджмента підприємств Тернопольського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Наявність механізмів управління ресурсозбереження обумовлює необхідність виявлення важелів організаційно-економічного механізму раціонального ресурсокористування на мікро-, мезо- й макрорівнях.

Упровадження в практику основних принципів ресурсономії в згаданих контекстах забезпечує економічну, соціальну та екологічну ефективність використання ресурсів; високий рівень продуктивності праці й прибутковості створюють умови та дозволяють визначити її тактику та стратегію.

У цьому контексті доцільним було б створення Міжнародного комітету або Ради з організації раціонального ресурсокористування при міжнародних інституціях. За нашими переконаннями, необхідно передбачати на першому етапі вивчення громадської думки та організації міжнародних науково-практичних конференцій із цієї проблематики, на другому етапі - формування робочої групи з представників демократичних, найбільш енергоємних держав, розробку статуту комітету, визначення його повноважень та умов функціонування.

Запровадження самостійної науки ресурсономії з використанням надбань ресурсології та ін. наук, визначення їхніх функцій, накопичення інформації, систематизація знань у цій сфері діяльності дозволить забезпечити успішне функціонування міжнародного комітету з організації раціонального ресурсокористування, виробляти обґрунтовані рішення з користю та перспективою безпечного, демократичного, стабільного розвитку земної цивілізації, планового та надійного енергозабезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ресурсономія: теоретичні та прикладні аспекти / [Б. М. Андрушків, Ю. Я. Вовк, І. П. Вовк та ін.]. - Тернопіль : Тернограф, 2012. - 456 с.
2. Інноваційні підходи до раціонального і ефективного використання природних ресурсів / Б. М. Андрушків, Ю. Я. Вовк, В. А. Паляниця, О. Б. Погайдак // Інноваційна економіка. - 2012. - № 1.- С. 13-18.
3. Андрушків Б. Підходи до визначення поняття "раціональність" у системі використання ресурсів / Б. Андрушків, Ю. Вовк // Інноваційні підходи в управлінні навчально-науково-виробничими системами в умовах суспільних та інституційних трансформацій : матеріали Регіональної наук.-практ. конф. Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (19 травня 2011 р.). - 2011. - С. 77-78. - (Секція: стратегічні аспекти інноваційного розвитку).
4. Вовк Ю. Організаційно-економічний механізм управління раціональним використанням ресурсів [Електронний ресурс] / Ю. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. - 2011. - Вип. 1 (4). - Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vvyrvr.pdf>.
5. Мазін Ю. О. Економічні основи управління інноваційною ресурсозберігаючою політикою в машинобудуванні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.02 / Ю. О. Мазін. - Суми : СДУ, 2005. - 222 с.
6. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір No. 37883 від 11.04.2011. Ресурсономія - новітня наука в системі виживання людства / Б. Н. Андрушків, Н. Б. Кирич, І. І. Стойко, І. П. Вовк, Ю. Я. Вовк.
7. Meadows D. H., et al. The Limits to Growth / D. H. Meadows. - New York : Potomac Associates, 1972.

Погайдак Ольга,

*кандидат экономических наук, старший научный сотрудник
Тернопольского национального технического университета имени Ивана Пулюя*

Вовк Ирина,

*кандидат экономических наук, ассистент кафедры менеджмента предпринимательской деятельности
Тернопольского национального технического университета имени Ивана Пулюя*

Стойко Игорь,

*кандидат технических наук, доцент кафедры менеджмента предпринимательской деятельности
Тернопольского национального технического университета имени Ивана Пулюя*

ВЗГЛЯД ЭКОНОМИСТОВ НА ДЕРЕВО ГЕНЕЗИСА НАУКИ "РЕСУРСОНОМИКА"

В статье исследованы взаимосвязи процессов и явлений, которые имеют место в управлении природными, энергетическими, материальными, трудовыми, информационными и другими видами ресурсов при их постоянном уменьшении. При их нерациональном использовании и в контексте развития новой науки РЕСУРСОНОМИКИ в предлагаемом "дереве генезиса" упомянутые проблемы приобретают особую актуальность. Корневую систему "дерева" представляет общественное основание, ствольную конструкцию - наука "Ресурсономика", а крону - возможные экономические и социальные эффекты от ее функционирования. Координацию процессов, влияние на ресурсономические явления осуществляют как локальные, так и международно-планетарные институты. В "дереве генезиса" ресурсономика представлена как функциональный механизм в системе общественных наук, который функционирует и взаимодействует с экономикой, экологией, ресурсологией и обеспечивает изучение, организацию и контроль процессов использования ресурсов на всех стадиях расширенного воспроизводства. Предложено создание Международного комитета по организации рационального ресурсопользования при международных институтах, который должен координировать ресурсопользование в глобальных масштабах.

Ключевые слова: ресурсы; экономика; ресурсопользования; ресурсономика, "дерево генезиса"; ресурсология.

Andrushkiv Bohdan,

Doctor of Economics, Professor, Honored Worker of Science of Ukraine, Head of Department of Management entrepreneurial activity, Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Vovk Yuriy,

Candidate of Engineering Science, Associate Professor of Department of Management entrepreneurial activity, Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Pohaydak Olha,

*Ph.D. in Economics, Senior Research Fellow,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University*

Vovk Iryna,

*Ph.D. in Economics, assistant of Department of Management entrepreneurial activity
Ternopil Ivan Puluj National Technical University*

Stoyko Ihor,

*Candidate of Engineering Science, Associate Professor of Department of Management entrepreneurial activity,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University*

ECONOMISTS LOOK AT THE TREE GENESIS OF SCIENCE "RESOURCENOMY"

Investigated the relationship of processes and phenomena that take place in the management of natural, energy, material, labor, information and other types of resources for their permanent reduction. In case of misuse in the context of modern science "Resourcenomy" - these problems become especially important in the proposed "tree genesis". Root system "tree" represents the social dimension, stem design - science "Resourcenomy" and crown - the possible economic and social effects of its operation. Coordination processes, the impact on economic phenomena carry both local and international planetary institutions. In "tree genesis" Resourcenomy represented as a functional mechanisms in the social sciences, which operates and interacts with the economy, ecology, etc. resourceology and provides research, organization and control of the use of resources at all stages of expanded reproduction. A creation of the International Committee of the rational use of resources at the international institutions, which must coordinate the use of resources on a global scale.

Keywords: Resource; Economy; Resources; Resourcenomy; "Tree genesis" Resourceology.

REFERENCES

1. Andrushkiv B. M., Vovk Yu. Ya., Vovk I. P. (2012), Resursonomika: teoretychni ta prykladni aspekty [Resourcenomy: theoretical and applied aspects], Ternohraf, Ternopil, 456 p. (ukr).

2. Andrushkiv B. M., Vovk Yu. Ya., Palianytsia V. A., Pohaidak O. B. (2012), *Innovatsiina ekonomika [Innovative Economy]*, № 1, pp. 13-18 (ukr).
3. Andrushkiv B. M., Vovk Yu. Ya. (2011), *Innovative approaches to the management of educational research and production systems in conditions of social and institutional transformations of materials Regional scientific-practical. conf. Ternopil National Technical University named after Ivan Puliuia* (19 May 2011), pp. 77-78 (ukr).
4. Vovk Yu. (2011), *Socio-economic problems and the state*, issue 1 (4), available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vyrvr.pdf> (ukr).
5. Mazin Yu. (2005), *The economic fundamentals of innovation policy in resource-engineering industry*, Abstract of thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.02.02, Sumy, 222 p. (ukr).
6. Andrushkiv B. N., Kyrych N. B., Stoiko I. I., Vovk I. P., Vovk Yu. Ya. (2011), Certificate of registration of copyright No. 37883 of 11.04.2011. Resourcenomy - newest science in the system of human survival. (ukr).
7. Meadows D. H., et al. (1972), *The Limits to Growth*, Potomac Associates, New York (engl).

© Андрушків Богдан, Вовк Юрій, Погайдак Ольга, Вовк Ірина, Стойко Ігор
Надійшла до редакції 29.10.2013

УДК 332.14:[336.14:352] (477.85-21)

БАБУХІЛОНА,

асистент кафедри маркетингу

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ДОХОДІВ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті на основі звітів про виконання бюджетів за 2009-2012 роки малих міст Чернівецької області проаналізовано джерела формування дохідної бази їхніх бюджетів. З'ясовано, що рівень фінансової достатності малих міст області продовжує залишатися дуже низьким, попри впровадження заходів бюджетної й податкової реформи. Зокрема, не відбулося реальної децентралізації міжбюджетних відносин, що підтверджується зростанням ролі дотацій і субвенцій у доходах місцевих бюджетів протягом 2011-2012 рр. Низькою є роль місцевих податків і зборів, що свідчить про їхню другорядну, додаткову роль, а також про істотну залежність дохідної частини місцевих бюджетів від рішень центральних органів влади, про недостатню самостійність місцевої влади.

Ключові слова: *мале місто; фінансування; бюджетні джерела фінансування; показник бюджетного забезпечення; місцевий податок; оплата за землю; податок із прибутку підприємства.*

Постановка проблеми. Розвиток міст Чернівецької області, які характеризуються значним соціально-економічним, геополітичним, туристичним та культурним потенціалами, у посткризовий період значною мірою обумовлений впливом загальнонаціональних та світових тенденцій. Тобто, з одного боку, позитивним слід вважати перехід до висхідного напрямку розвитку в більшості сфер суспільного буття, а з іншого - темпи зростання є надто низькими та не дозволяють будувати оптимістичні прогнози на найближчу перспективу.

Виходячи із сутності місцевого економічного розвитку джерелами його фінансування можна розглядати ресурси всіх економічних агентів, які можуть бути спрямовані на забезпечення економічних потреб міста, зокрема, фінансові ресурси місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, неурядових організацій, фізичних осіб, а також іноземних держав та міжнародних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем фінансового забезпечення місцевого самоврядування, територій (регіонів), міст, їхньому розвитку присвячено чимало наукових праць, серед яких роботи С. Балацького [1], В. Бондаренка [2], Т. Бондарук [3], І. Вахович [4], В. Зайчикової [5] та ін. У роботах,

присвячених проблематиці місцевих фінансів, неодноразово зверталась увага на необхідність посилення децентралізації управління фінансовими потоками країни, розширення дохідної бази місцевих бюджетів, більш повного й самостійного фінансового забезпечення розвитку територій. Проте ринкові умови господарювання потребують постійного пошуку раціональних інструментів фінансового забезпечення органів місцевої влади щодо збалансування інтересів міст та їхніх територіальних громад.

Метою проведення аналізу є виявлення особливостей забезпечення бюджетними ресурсами міст різного типу, а також оцінювання взаємовпливу процесів наповнення та використання муніципальних бюджетів та розвитку міст (Чернівецького регіону). Аналіз поточної ситуації в бюджетній сфері є важливим та надійним елементом бюджетного процесу, послідовне проведення якого дозволяє своєчасно корегувати допущені на етапі планування бюджету недоліки та передбачити реальну базу для планування бюджету наступного періоду.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на поступове зростання ролі небюджетних механізмів та джерел у забезпеченні розвитку окремих територій та муніципальних утворень, визначальна роль у фінансуванні